

**EINDRAPPORT
WAARDE VAN ESTEC VOOR NEDERLAND
UPDATE 2011**

Den Haag, 29 februari 2012

(Foto: André Kuipers)

1 UPDATE VAN HET MACRO ECONOMISCH PERSPECTIEF VAN ESTEC

De waarde van ESTEC voor Nederland is zowel kwalitatief als kwantitatief uit te drukken. In 2004 heeft een studie naar de waarde van ESTEC voor Nederland plaatsgevonden, die uitgebreid op het kwalitatieve en kwantitatieve aspect in ging. De studie behandelde tevens het macro economisch perspectief van ESTEC voor Nederland.

Dit rapport is een update van het macro economisch perspectief van ESTEC voor Nederland. Het macro economisch perspectief gaat in op de bijdrage (contribution) die de Nederlandse overheid verstrekt aan ESA en de uitgaven die ESA, via ESTEC, verricht in Nederland¹. Het saldo van deze twee bedragen is de (jaarlijkse) kwantitatieve waarde van ESTEC voor Nederland.

De uitgaven worden verricht door ESTEC of door bezoekers van ESTEC aan Nederlandse bedrijven en organisaties. Van deze uitgaven zijn in dit rapport voor de AirFrance/KLM en hotels in Noordwijk twee casestudies opgenomen. Een derde casestudie geeft een rangschikking op aantal R&D medewerkers van Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen, waar ESTEC op de 4^e plek staat.

2 DE CONTRIBUTIE VAN NEDERLAND AAN ESA IS AFGENOMEN

De contributie van Nederland aan ESA is sinds 2004 met € 4 miljoen afgenomen.

m€	2004	2011	Verandering %
Nederlandse contributie aan ESA	88	84 ²	-4,5%

Gerelateerd aan de stijging van de bruto toegevoegde waarde van Nederland is de contributie van Nederland aan ESA met 20% afgenomen.

m€	2004	2011	Verandering %
Nederlandse contributie aan ESA	88	84	-4,5%
Bruto toegevoegde waarde NL ³	436.874	525.921	+20,4%
%	0,020%	0,016%	-20,0%

¹ De prijzen in dit rapport zijn bij actueel prijspeil, er is geen indexering toegepast

² Dit betreft de accounted contribution, zie ook <http://www.esa.int>

³ Bruto Toegevoegde Waarde basisprijzen Nederland, <http://statline.cbs.nl/> (12 februari 2012), cijfers 2011 op basis van cijfers 2010

3 UITGAVEN VAN ESTEC IN NEDERLAND IS SINDS 2004 TOEGENOMEN

ESTEC gerelateerde uitgaven zijn uitgaven van ESTEC in Nederland en van bezoekers aan ESTEC. De geo-return gerelateerde uitgaven zijn hierin niet meegenomen. De uitgaven die meegenomen worden, zijn uitgaven die niet in Nederland zouden plaatsvinden als ESTEC niet in Nederland gevestigd zou zijn.

Het volume aan vestiging gerelateerde uitgaven door ESTEC in Nederland is toegenomen.

m€	2004	2011	Verandering %
ESTEC-gerelateerde uitgaven in Nederland			
Personeel	145	206	+42,1%
Site related uitgaven betaald in NL (excl. geo-return) ⁴	108	122	+13,0%
IT en test facility related ESTEC-uitgaven	6	13	+116,7%
Reis- en verblijfkosten	9	10	+12,5%
Uitgaven van ESTEC bezoekers	5	7	+35,8%
Totaal	273	358	+31,1%

Uitgedrukt ten opzichte van de (stijging) van de bruto toegevoegde waarde van Nederland in dezelfde periode zijn de uitgaven tevens toegenomen.

m€	2004	2011	Verandering %
ESTEC uitgaven in NL	273	358	+31,1%
Bruto toegevoegde waarde NL	436.874	525.921	+20,4%
%	0,062%	0,068%	+8,9%

⁴ Contractors+buyings, bron: ESA/SAP

Het personeelsbestand van ESTEC is sinds 2004 toegenomen. Het aantal medewerkers is gestegen van 1.064 in 2004 naar 1.366 in 2011. Dit is een stijging van ruim 28%. Tevens is er een stijging van het aantal contractors met 35,4%.

	2004	2011		Verandering %
Total staff	2.010	2.647		+31,7%
ESA-staff	1.064	1.366		+28,4%
Contractors	946	1.281	Desk: 886	+35,4%
			No desk: 395*	

* *Betreft met name contractors op het gebied van schoonmakers, beveiliging, catering, onderhoud van het terrein, etc.*

4 WAARDE VAN ESTEC VOOR NEDERLAND NEEMT TOE

De uitgaven van ESTEC in Nederland en de contributie van Nederland aan ESA zijn in 2004 gebruikt voor de berekening van de waarde van ESTEC voor Nederland. In deze paragraaf is deze waardeberekening herhaald voor 2011. Bovendien zijn in de waardeberekening van 2011 twee waarde elementen toegevoegd.

4.1 Pensioenen en ziektekostenpremies

In 2004 zijn geen uitbetaalde pensioenen en ziektekostenpremies aan (ex) personeelsleden van ESTEC, wonend in Nederland, in de waarde opgenomen. De pensioenen aan nog in Nederland wonende ex-personeelsleden bedragen € 22 miljoen. De ziektekostenpremies aan in Nederland wonende personeelsleden (en ex-personeelsleden) bedragen € 6 miljoen. In totaal is aan pensioenen en ziektekostenpremies aan in Nederland wonende (ex) personeelsleden € 28 miljoen uitbetaald.

4.2 Waarde ESTEC volgens nieuwe methodologie

m€		2004	2011	Verandering %
A	Nederlandse bijdrage aan ESA	88	84	-4,5%
B	ESTEC uitgaven in Nederland	273	358	+31,1%
C=B-A	Waarde conform methode '04	185	274	+48,1%
Extra waarde elementen				
E	Pensioenen en ziektekosten		28	
C+D+E	Waarde van ESTEC voor NL		302	

De waarde­stijging van ESTEC gerelateerd aan de stijging van de Bruto toegevoegde waarde in Nederland is 23%.

m€	2004	2011	Verandering %
Waarde conform methode '04	185	274	+48,1%
Bruto toegevoegde waarde NL	436.874	525.921	+20,4%
%	0,042%	0,052%	+23,0%

CASESTUDIE 1 - HOTELOVERNACHTINGEN EN CONGRESSEN IN NOORDWIJK

ESTEC van groot belang voor hotels in de regio

De regio Noordwijk kenmerkt zich door een groot en divers hotelaanbod. De afgelopen jaren schommelt het gemiddelde aantal hotelovernachtingen rond 500.000 per jaar. Geschat wordt dat zo'n 55% (ca. 275.000) daarvan zakelijk gebruik is⁵.

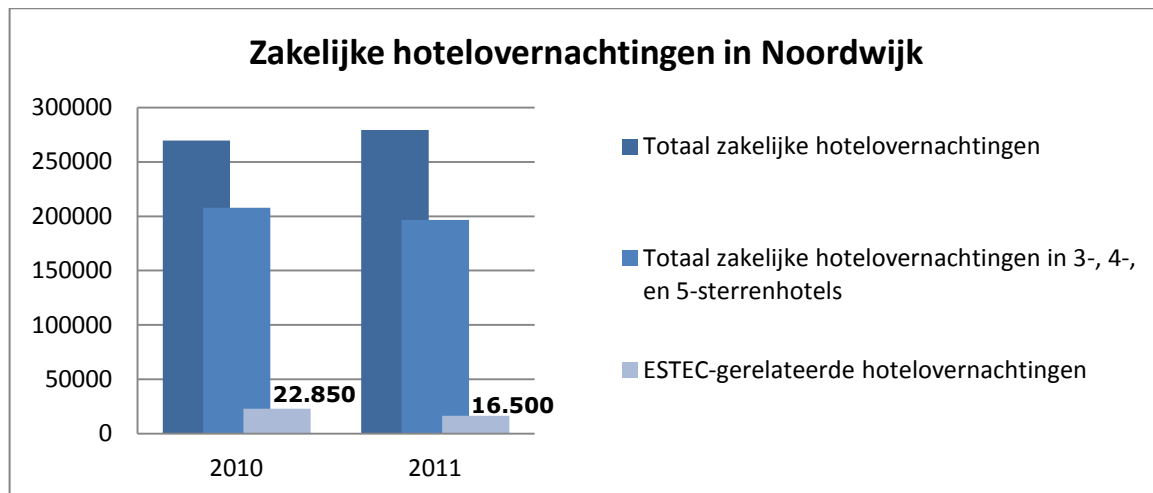
ESTEC bezet ca. 10% van de zakelijke hotelmarkt

Hotels in de regio Noordwijk hebben een goede relatie met ESTEC. Met name met het boekingsbureau, gerund door BCD, wordt direct samengewerkt. Voor de hotels is ESTEC een belangrijke, constante klant en verreweg de grootste corporate verstrekker in de regio. Immers, ingezoomd op de zakelijke markt, wordt duidelijk dat ESTEC een belangrijke rol speelt.

Figuur 1: ESTEC-overnachtingen tov. totaal zakelijk Noordwijk

	Aantal ESTEC-gerelateerde overnachtingen	% van 3-, 4-, 5-sterrensegment zakelijk	% van totaal zakelijk
2010	22.855	11,0%	8,5%
2011	16.500	8,4%	5,9%

Figuur 2: ESTEC-overnachtingen tov. totaal zakelijk Noordwijk

⁵ "Van Zimmer naar Suite", gemeente Noordwijk

ESTEC bezet in laagseizoen ca 15% van de zakelijke hotelmarkt

Net als in iedere andere business, zijn vaste klanten van levensbelang voor de onderneming. ESTEC als vaste klant van de hotels in Noordwijk is in dit opzicht geen uitzondering. Daarbij komt nog dat Noordwijk vanwege haar ligging aan de zee te maken heeft met seizoenswisselingen. De overnachtingen van ESTEC vangen dit voor een belangrijk deel op aangezien zij met name buiten het zomerseizoen plaatsvinden. Indien dit seizoensaspect in acht genomen wordt (dus inzoomend op het laagseizoen), neemt het belang van ESTEC voor de lokale hotels nog verder toe.

Figuur 3: ESTEC-overnachtingen tov. totaal zakelijk Noordwijk (laagseizoen)

	Aantal ESTEC-gerelateerde overnachtingen	% van 3-, 4-, 5-sterrensegment zakelijk in het laagseizoen	% van totaal zakelijk in het laagseizoen
2010	22.855	17,0%	13,2%
2011	16.500	13,9%	8,9%

Dit in acht nemend, kan gesteld worden dat de grootste hotels in Noordwijk zonder ESTEC het risico lopen tot seizoensbedrijven te verworden.

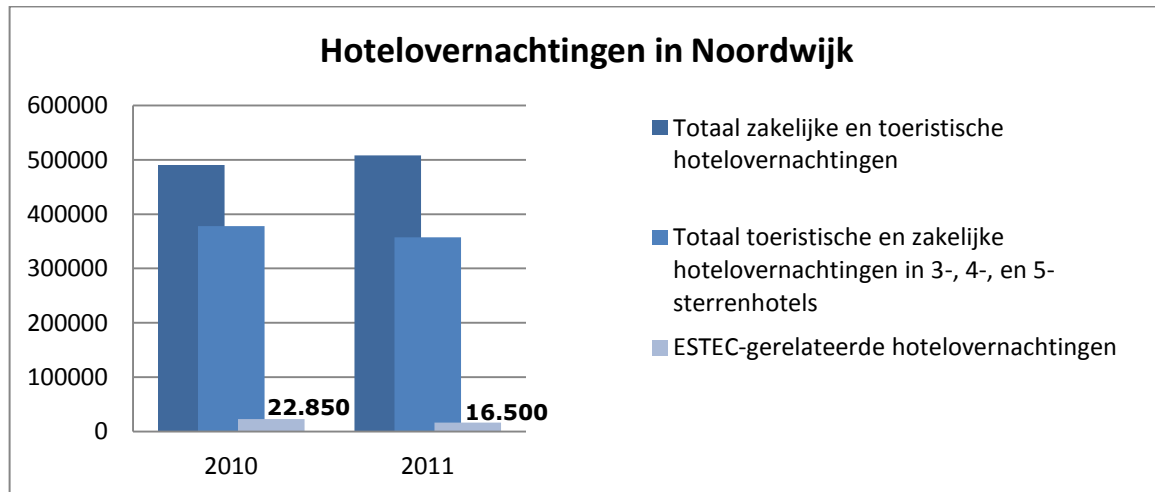
Belang van ESTEC in totale Noordwijkse hotelmarkt afnemend, doch significant

Het belang van ESTEC in de totale hotelmarkt neemt de afgelopen jaren af. In de hoogtijdagen in de jaren '90 en begin van het vorig decennium werden in Noordwijk zo'n 30.000 ESTEC-gerelateerde hotelovernachtingen geboekt. Voor 2010 en 2011 ziet dit er als volgt uit:

Figuur 4: ESTEC overnachtingen tov totaal Noordwijk

	Aantal ESTEC-gerelateerde overnachtingen	% van 3-, 4-, 5-sterrensegment	% van totaal
2010	22.855	6,0%	4,6%
2011	16.500	4,6%	3,2%

Deze daling is met name het gevolg van aangescherpt beleid van ESA: lagere budgetten en meer eendaagse vergaderingen en congressen. Desalniettemin geven hotels in de regio Noordwijk aan dat ESTEC een belangrijke klant is en blijft.

Figuur 5: ESTEC overnachtingen tov. totaal Noordwijk

ESTEC-Congressen: regio Noordwijk ziet kansen

Noordwijk staat bekend als de op één na grootste congresstad van Nederland en hoeft alleen Amsterdam voor zich te dulden⁶. Jaarlijks vinden enkele honderden nationale en internationale congressen en vergaderingen plaats. Het aandeel van ESTEC hierin is beperkt (enkele congressen per jaar), aangezien ESTEC op haar eigen terrein voldoende capaciteit heeft.

De regio Noordwijk als congreslocatie wordt door de hotels indirect aan ESTEC gepresenteerd via hun deelname aan Noordwijk Marketing. Er zijn plannen om een groot, nieuw congrescentrum te bouwen, het Noordwijk International Convention Center (NICC). In het kader hiervan worden gesprekken gevoerd met ESTEC, als één van de mogelijke gebruikers.

⁶ www.holland.com (9 februari 2012)

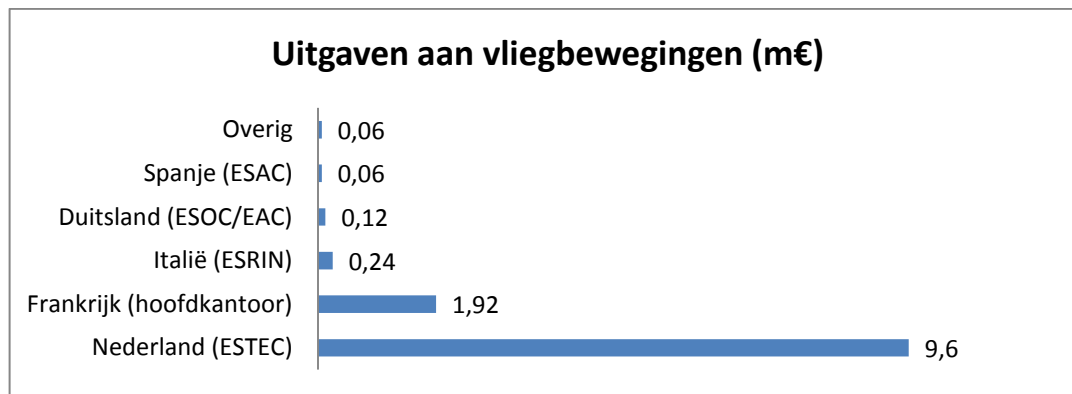

CASESTUDIE 2 - KLM/AIRFRANCE:

EEN NATUURLIJKE PARTNER ONDERVINDT CONCURRENTIE VAN HET SPOOR

Het consortium van AirFrance KLM, Alitalia en Delta Airlines beschikt momenteel over het jaarcontract de vliegbewegingen van ESA te verzorgen. Dit jaarcontract heeft een omvang van ca. €12 miljoen. Een groot deel hiervan (80%) wordt besteed door ESTEC vanuit Nederland. Men verwacht dat dit in de toekomst daalt naar 56% aangezien het boekingsbureau van ESA (gerund door BCD op ESTEC), niet meer alle boekingen blijft uitvoeren. Onderstaande diagram geeft een overzicht van de huidige jaarlijkse uitgaven aan vliegbewegingen per land.

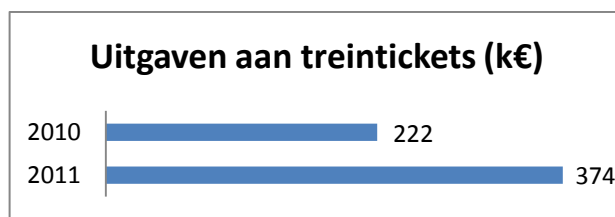
Figuur 6: Uitgaven van ESA-centra aan vliegbewegingen in 2011

Het belang van ESTEC in de Europese luchtvaartbewegingen wordt met name duidelijk indien men kijkt naar het grote aandeel ESTEC-gerelateerde vluchten in de lijnen Amsterdam-Toulouse en Amsterdam-Rome.

Het consortium is gezien de Europese wortels die zij deelt met ESA een natuurlijke partner. Toch is de samenwerking geen vanzelfsprekendheid. Vanwege het gewijzigde beleid van ESA staan met name de vliegbewegingen tussen Amsterdam en Parijs onder druk, door concurrentie van de Thalys. Inmiddels vindt zo'n 80% van de ESA-reizen tussen Amsterdam en Parijs plaats via de Thalys. Dit is ook te zien aan de bijna verdubbelde uitgaven van ESTEC aan Thalys.

Figuur 7: Uitgaven ESTEC aan treintickets in 2010/2011

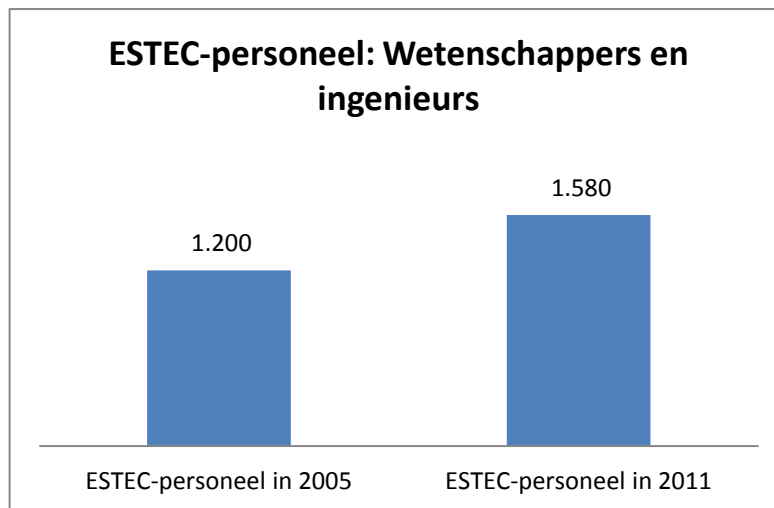

CASESTUDIE 3 - AANTAL WETENSCHAPPERS:

ESTEC IN DE TOP VAN DE NEDERLANDSE WETENSCHAPPELIJKE ORGANISATIES

Het onderzoek naar de waarde van ESTEC voor Nederland in 2004 gaf inzicht in het aantal wetenschappers dat werkzaam is op ESTEC. Onder de aanname dat de verhouding wetenschappers/overig niet significant is gewijzigd, zijn momenteel bijna 1.600 wetenschappers en ingenieurs werkzaam op ESTEC.

Figuur 8: ESTEC personeel wetenschappers en ingenieurs

Met dit aantal werkzame wetenschappers en ingenieurs staat ESTEC in de Nederlandse top van kennisintensieve technologische organisaties. Hiermee staat ESTEC tussen bedrijven als TNO⁷, Philips⁸, DSM⁹ en ASML¹⁰.

De wetenschappers en ingenieurs van ESTEC kunnen gezien worden als R&D medewerkers om een goede vergelijking te kunnen maken van ESTEC en soortgelijke organisaties in Nederland. Zie het overzicht op de volgende pagina.

⁷ www.technischweekblad.nl (Nr. 15, 11 april 2011), double check bij: www.tno.nl (9 februari 2012)

⁸ www.technischweekblad.nl (Nr. 15, 11 april 2011), double check bij: www.philips.com (9 februari 2012)

⁹ www.technischweekblad.nl (Nr. 15, 11 april 2011), double check bij: DSM jaarverlag 2010

¹⁰ www.technischweekblad.nl (Nr. 15, 11 april 2011), double check bij: ASML jaarverslag 2011

Figuur 9: Top 10 Bedrijfs-R&D/Kennis- en Onderzoeksinstituten in Nederland (gecombineerd)¹¹

#	Organisatie	Locatie	Aantal R&D medewerkers
1	Philips	Eindhoven	4.075
2	TNO	Delft	3.877
3	ASML	Veldhoven	2.500
4	ESTEC	Noordwijk	1.580
5	Royal DSM	Geleen/Delft	1.486
6	KPN/Getronics	Den Haag/Zoetermeer	1.461
7	NXP Semiconductors	Nijmegen/Eindhoven	1.350
8	Unilever	Vlaardingen	1.180
9	Stichting FOM	Utrecht	989
10	Thales Nederland	Hengelo	886

Met ca. 1.580 werkzame wetenschappers en ingenieurs ontstijgt ESTEC de Nederlandse universiteiten ruimschoots. De universiteit met de meeste wetenschappers/ingenieurs is de Universiteit Utrecht, waar 900 wetenschappers werken¹².

¹¹ www.technischweekblad.nl (Nr. 15, 11 april 2011), bewerkt door Triarii: combinatie op basis van lijsten "Top 30 Bedrijfs-R&D in Nederland 2011" en "Top 30 Kennis- en onderzoeksinstituten 2011"

¹² National Academic Research and Collaborations Information System, www.narcis.nl (9 februari 2012)

ANNEX: LIJST GEÏNTERVIEWDEN

Naam	Functie	Organisatie
André Aaij	General Manager	Palace Hotel Noordwijk aan zee
Pieter van Beekhuizen	Hoofd ESA procurement auditing divisie	ESA
Steven Bekman	BCD Travel Contract Manager for ESA	BCD
John Brouwer	Directeur	Brouwer Tours
Linda van Duivenbode	Beleidsadviseur	EL&I
David Frangeul	Global Account Manager	AirFrance/ KLM/ Delta
Joost van Hameren	Senior beleidsmedewerker Economie & Toerisme	Gemeente Noordwijk
Arjan Hogenaar	Redacteur	(DANS) Data Archiving and Networked Services, KNAW/ NWO
Catherine Kalamidas	Manager ESA Conference Bureau	Congrex Holland
Leendert de Lange	Wethouder	Gemeente Noordwijk
Ferry Lapré	Infoservice	Centraal Bureau voor de Statistiek
Sindy van Leeuwen	Beleidsmedewerker Maatschappelijke Ontwikkeling	Gemeente Noordwijk
Jaap Liethof	Managing Director	Hotels van Oranje
Frits von Meijenfeldt	Hoofd afvaardiging ESA voor NL	EL&I
Ger Nieuwpoort	Directeur	Netherlands Space Office
Niels Oostenrijk	Sales Manager	Hotels van Oranje
Wouter Pont	Adviseur ESA financiën	Netherlands Space Office
Nico van Putten	Plv. Directeur	Netherlands Space Office
Stephan Stokkermans	Commercial Director	Grand Hotel Huis ter Duin
Anke ten Velde	Marktonderzoeker	NBTC (Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen)
Ernst van de Waal	Hotel Director	NH Conference Centre Leeuwenhorst